11/08/2020

“Από το κάλλος των δεήσεων στην Παναγία του Δεκαπενταυγούστου”

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

Του Μητροπολίτου Πέργης Ευαγγέλου Γαλάνη (1928-2018)

“Ει μη γαρ Συ προΐστασο, τις ημάς ερρύσατο εκ τοσούτων κινδύνων;”

Ο Αύγουστος έχει τη χάρη του. Είναι το ύστατο χαίρε του καλοκαιριού. Αλλά έχει και τη “χάρη”, του. Είναι “η Παναγία του Δεκαπενταύγουστου”, με το χαίρε, “εκ γης προς ουρανόν”. Το πρώτο, μια έκφανση της χαρίεσσας φύσης. Το δεύτερο, μια έκφραση της πάσχουσας φύσης. Η ίλεως της Θεοτόκου σε αναζήτηση. Την θυμάται με πάθος ο Παρακλητικός. Αυτήν που κατέστησε τα επίγεια ουρανό. Και που δεν είναι απλός σταλαγμός λυτρώσεως. Ούτε απλή μαρτυρία συναισθηματικής χροιάς. Αλλά καταστάλαγμα ιστορημένων εμπειριών. Αναμόχλευση μνήμης. Αυτό είναι το αυγουστιάτικο χαίρε, που σε λειτουργική συμφωνία με το εαρινό των χαιρετισμών, πλαισιώνουν μέσα στο φως και την ανοιχτοσύνη του κόσμου την “πλατυτέραν των ουρανών”.

Αυτήν που γνώρισε “τα μείζω των μεγαλουργημάτων”, ωθώντας μας στο τελικό στάδιο της Θέωσης. Αυτήν που υπερυψωμένη στη σκέψη και τη συνείδησή μας, καλύπτει την καθημερινότητά μας “ως Σκέπη του κόσμου”. Την Παναγία η Ρωμιοσύνη την έχει σε αδιάσπαστη ενότητα μαζί της. Συνευρίσκονται μέσα στο

“κεκρυμένον μυστήριόν” της που το κατευθύνει ο Θεός. Χώρα Της θεωρεί την Πόλη. Το χώρο της ακοίμητης περιπέτειας του νου. Γι’ αυτό και χώρο της ζωντανής παρουσίας Της. Και όχι μόνον “τη βουλή του Υψίστου”, ως Χώρας του Αχωρήτου. Αλλά και με την κρίση των θνητών, ως Χώρας των ζώντων. Με τη συνδρομή των γεγονότων και με τη συμπαράσταση των τελεσιουργουμένων. Με τη συμμαρτυρία των ονείρων του ύπνου της και με τη λύση των φανερών οραμάτων της. Είναι μια βεβαίωση η Παναγία του Θρύλου της Ρωμιοσύνης, που βαδίζει με μοναστική και μοναδική υποταγή στο μυστήριο της δικής της ιστορίας. Είναι χρώμα έντονο στη ζωή της από χρωστήρες νηστεμένων μέσα στο κάλλος και την κρισιμότητα του χρόνου της. Είναι και Θεία, επιστασία της χάριτος στη διατήρηση της ιερής ιθαγενείας της και του τόπου της. Της Πόλης.

Λειτουργούμαι στον πατριαρχικό ναό. Ακούω τη μια μετά την άλλη τις εκφωνήσεις του ιερέα. Έρχεται και η σειρά της αποκλειστικής για την Παναγία, που βρίσκει τον πατριάρχη γονατιστό από τον προηγούμενο ύμνο της ευχαριστίας. Και δεν τον βλέπω να ανεβαίνει μετά στο Θρόνο του. Τον βλέπω “εξαιρέτως” να παραμένει όρθιος και ασκεπής στο δάπεδο. Σα να τον καθηλώνει η χάρη Της, κι εκείνος να δείχνει στην οικουμένη ότι “άξιον εστί”, να ορθοστατεί. Μα βλέπω και κάτι άλλο στον πατριάρχη. Να σταυροκοπείται και πάλι εξαιρέτως, τρις πριν ανέβει τα σκαλιά του θρόνου του. Με σχήματα αρχοντικά μετανοίας την κάθε φορά. Μια, ατενίζοντας κατάματα την Εικόνα τη δεσποτική της Παναγίας του τέμπλου, κι ευχαριστώντας Την για την προστασία Της στο κέντρο της Ορθοδοξίας. Μια γι’ αυτή που τετρακόσια χρόνια αγρυπνεί στο κλίτος το δεξί. Και μια για την εικόνα “της ανταλλαγής”, που σχηματίζει το τόξο της χάριτος από τ’ αριστερά. Και στοχάζομαι την κρίσιμη ταραχή αυτών των προσευχητικών κινήσεων. Αυτών των σημείων αναφοράς και λόγου της Ρωμιοσύνης στο μεγαλόχαρο “παρών” του ουρανού. Ώρα λειτουργική μέσα στον πάνσεπτο ναό του Φαναρίου, που με την ορατή της φανέρωση η Μεγάλη Εκκλησία σχεδιάζει την ευγνωμοσύνη της για την “εις το κρείττον αλλοίωσίν” της. Και πάνω στη λαμπερή επιφάνεια της εικόνας της Παναγίας, βλέπει όλο τον αθέατο πόνο του λαού της να γίνεται ένα με το μήνυμά Της. Και να την καλεί με ονόματα που τις τα αφιέρωσε το γένος. Παμμακάριστο, Φανερωμένη, Μπαλουκλιώτισσα, Βλαχερνήτισσα… * * *

Ξέφυγε η σκέψη από την ώρα τη λειτουργική. Κι άρχισε να πλανάται στις μνήμες.

Αυτές που δροσίζουν με νάμα πολίτικο τον πάνσεπτο ναό. Να διαλέγεται με τ' άρρητα και να μυσταγωγείται χαϊδεύοντας λόγια παρακλητικά του Κανόνα, "ποίημα του Βασιλέως Θεοδώρου Δούκα του Λασκάρεως". Το Αυγουστιάτικο δειλινό κλείνει, ανοίγοντας την ψυχή "εν τω κεκραγέναι", το "και πού λοιπόν άλλην ευρήσω αντίληψιν;". Ένιωσα την Παμμακάριστο μπροστά μου, με αποτυπωμένο στο χέρι Της το φιλί του Πατριάρχη. Έλαμπε το μωσαϊκό της από τις τελευταίες ακτίνες του ήλιου. Την άγγιξα, μήπως και τυπωθούν στην παλάμη μου οι αιώνες και πέσουν μέσα της λουλούδια από τις παννυχίδες Της. Μήπως και φανερωθούν μπροστά μου βασιλιάδες, πατριάρχες και λαός, από την ώρα που την κατηφόριζαν από τον πέμπτο λόφο στο καινούργιο αρχονταρίκι Της. Ευωδίασα, σαν το ορθόδοξο μύρο. Και τη φίλησα κι εγώ. Στο ίδιο μέρος που θα την ασπάζεται τα δειλινά του Δεκαπενταύγουστου στον αιώνα ο δεσπότης της Ρωμιοσύνης, πάνω στο ρυθμό "των προσκυνούντων την εικόνα Της την σεπτήν", για να 'χουν εύλαλα χείλη. Και Της άναψα άλλο ένα κερί, να φέξει πιο πολύ η μορφή Της, να Τη γνωρίσουν και τα καινούργια παιδιά. Να σταθούν κι αυτά ακίνητα μπροστά Της, αποθηκεύοντας το ήδυσμα, την ανάχυσιν, το ευφροσύνης αμβρόσιον". Να 'ρχονται συχνά να Τη φιλούν. Είχε τελειώσει η Ακολουθία. Μα όχι κι ο δικός μου ακήρατος λόγος των ιδεών για τη Μεγαλόχαρη. Και πέρασα στ' αριστερά. Εκεί που έφθανε το τρίτο σταυροκόπημα του πατριάρχη. Στη Φανερωμένη, με την άλω του γένους.

Αυτή την ιστορημένη Ανατολή με τα χίλια φυλαχτά και τ' άλλα τόσα επωνύμια. Βραδιά Δεκαπενταύγουστου και δεν συνδιαλέγομαι με μια ιδέα άσαρκου λόγου θεωρητικού. Καλύπτει τη σκέψη μου η πιο εύχυμη μερίδα του κηρύγματος του Λόγου. Κι ο πιο καυτός λόγος της τελευταίας ιστορίας μας. Και χτυπημένη από την ενδημούσα λάμψη Της η ψυχή μου, ζωγραφίζει μέσα της αυτή την άλλη εικόνα της Ρωμιοσύνης που την έφερε στο Φανάρι η δονούσα φλόγα της. Μου ήρθαν "ηθελημένοι οπτασιαμοί" με τρικυμισμένη σκέψη, σαν εκείνα τα νερά της Προποντίδας την ώρα που δεχότανε τη μεγαλόχαρη. Όλα σαν σκόρπια φύλλα ενός τόμου. Και σαν σκόρπια μηνύματα, για να πάρει ο καθείς από ένα κι από μια γεύση του χρέους της Ρωμιοσύνης, που δεν έπαυσε να γεύεται την ουσία της υποταγής στο θέλημα του Θεού. Έτσι βγαίνει η αστραπή που φωταγωγεί την ευγενική εγκαρτέρηση και σπρώχνει τον πατριάρχη του γένους να στείλει κι έναν ακόμα ασπασμό στην Παναγία, ξαναλέγοντας χίλιες φορές το "άξιον εστίν". Πόσο ομορφαίνει ο χρόνος στο Φανάρι με την Παναγία τη Φανερωμένη. Μας σπρώχνει σε ώρες φιλίας με τη μοίρα. Μας ωθεί μέχρι να νηστέψουμε, να υπερβούμε τον εαυτό μας; να μεταλάβουμε. Να φθάσουμε και πάλι στο θέρος. Να ξανάρθουμε εδώ μια βραδιά του Δεκαπενταύγουστου.

Να μιλήσουμε μαζί Της για τα περασμένα. Μένω στον πατριαρχικό ναό με την εικόνα των Εικόνων του της Παναγίας κατενώπιόν μου. Ένας καινούριος

Παρακλητικός Κανόνας του είναι μου, τροφοδοτεί το ψάλμα μου: “Ει μη γαρ Συ προΐστασο πρεσβεύουσα, τις ημάς ερρύσατο εκ τοσούτων κινδύνων;”. Και μια καινούρια “Δέηση” φανερώνεται μπροστά μου, με τις εικόνες τις θεομητορικές και τον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο, σύναθλο κι αυτόν ιστορικά της Παμμακαρίστου. Ποια φωτισμένη από Άγιο Πνεύμα πολιτεία κυριαρχεί μέσα σε αυτή τη δική μας την εγκόσμια και μας κάνει και αντέχουμε και παίρνουμε γεύση αυτών των Θείων παρουσιών; Παίζουμε με δωρεές γεμάτες από φως και αλήθεια, και ζωγραφίζουμε καινούργιες διεισδύσεις στο ανεξιχνίαστο και αποκεκρυμμένο, να μας αγγίζει συνεχώς με το προσδοκώμενο η ελπίδα. Πάντα μια “Δέηση” μπροστά μας στον πατριαρχικό ναό με το Χριστό, την Παναγία και τον Ιωάννη. Και γύρω από τη βασίλειο Πύλη και στα κλίτη και με μόνιμες προσκυνήτριες και ικέτιδες τις Μοναχές των Λείψάνων. Είναι γεμάτες από ειρμούς και στίχους παρακλητικούς, από Συναξάρια διαβασμένα μπροστά τους σε παννυχίδες από το λαό της χάριτος. Ποια “εσώτερη σοφία”, όπως έγραφε ο πατριάρχης Λούκαρις για τους ορθοδόξους, μας έδωσε αυτή την παράδοση, να ασπάζεται ο πατριάρχης αυτή τη δέηση του κλίτους με τις μωσαϊκές παραστάσεις της χάριτος τις βραδιές του Δεκαπενταύγουστου; Σκεφθήκατε τι θα πει ασπασμός της Παμμακαρίστου από τον πατριάρχη την ώρα που τα πάντα σωπαίνουν με το “άλαλα τα χείλη των ασεβών”;

Είναι η δραματική διάσταση του οικουμενικού πατριαρχείου που εκφράζεται σε ώρα λειτουργική. Είναι και η σάρκωση του λυτρωτικού του λύγου. Συγκεφαλαίωση της μαρτυρίας του που καταγράφεται εκείνη τη στιγμή πάνω στο χέρι της Οδηγήτριας. Ελάτε να ορθοστατήσουμε μπροστά στη “Δέηση” της Μεγάλης Εκκλησίας, ψάλλοντας τον Μεγάλο Παρακλητικό Κανόνα, που παρακάμπτοντας τα επίπλαστα των καιρών μας, ξεπερνάει το φθαρτό και φευγαλέο, μνημειώνοντας το άδυτο και το αληθινό.

Από το “ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ” της “Καθημερινής” (16/8/1998)